

תיקוני עירובין

עירובין למעשה
עין | שימוש | כשרות

מוקד העירובין
בארץ הקודש
054-84-833-20

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 280
אייר תשפ"א

צורך להוריד, העיקר מצידו שנשבר העירוב, וא"כ טען האחראי שאפשר להחשיב את הטיח ללחי. ואדרבה זה יהיה פתרון טוב, שהאיש המתנכל סבור שהעירוב בטל, בראותו שהלחי נשאר שבור, והאמת היא שהעירוב כשר בלחי שנשאר ע"י הטיח.

אבל התעוררה שאלה חדשה ומענינת, אם זה דבר שנראה שבור, א"כ יש בזה פסול של פתחי שימאי, שזה אומר שפתח שבור אינו כשר. והנה בתחילה נשאר שלושה אבני על הקיר, היתה בעיה של אבן נכנסת ואבן יוצאת בצורה הרוסה, שזה ממש הדין של פתחי שימאי, אבל האחראי הסיר את הנותר, והשאיר רק שני אבנים למטה פחות מג' טפחים לקרקע [שאפשר לומר שהלחי מתחיל מעליהם, כמו לחי שגבוה מהקרקע פחות מג' טפחים, וכך קי"ל להתי, ויל"ע בזה]. אבל כעת שנשאר טיח כמעט ישר, לכאורה אין בו פסול של פתחי שימאי. ומ"מ יש מקום לטעון כיון שהמראה שלו נראה כמו קיר הרוס שנפלו ממנו אבני הציפוי, אולי גם זה נכנס בהגדרה של פתחי שימאי. והדין נוטה לומר שאין בעיה במראה, כל זמן שהצורה ישרה. וצ"ע. בשאלות אלו אנו רואים את ההתחדשות הבלתי פוסקת של השאלות המעשיות בעירובין, שנלמדות רק מתוך השימוש והבדיקה בשטח.

הגיע הזמן שגם אתה תהיה בקי בהלכות עירובין
הצטרף למסגרת השיעורים בעירך
פנה לנציג - 055-678-3323

המשך לנושא המסעייר את בני ברק בגוי שיטלטל בזבוטינסקי
הנושא שהסעייר בשבוע שעבר את תושבי העיר בני ברק, בהעמדת גוי שיעביר לאנשים את העגלות דרך כביש ז'בוטינסקי, ממשיך לעורר דיונים רבים בציבור, וכן נמסרו שיעורים בכמה מקומות על גדרי היתר והאיסור. בגליון הקודם כתבנו מאמר מפורט על יסודות ומקורות ההלכה בענין זה, אך קיצרנו בפרטים מסוימים, כי במסגרת זו אין המקום להאריך, במהלך השבוע קיבלנו תגובות רבות מהקוראים, שחלקם נוטים להתייחס חלקם לאסור, והדברים הובאו לדיון ועיינו בהם, וגם כעת אכ"מ להאריך הרבה. לאחר סגירת הגליון יצא מכתב מהגאון רבי מנדל לובין שליט"א, שבו כתב את דעתו בענין, ורבים התחבטו בביאור מסקנת הדברים, וביקשו שניגש לשמוע את דעת מורנו הרב שליט"א, ולבאר את דבריו. וזה נוסח המכתב:

ד' אייר תשפ"א
הכביש הגובל בין ב"ב לפרדס כץ כולל המדרכות, בחשש רה"ר דאורייתא, ולכך אין לטלטל בו בשבת ואף ע"י נכרי. הנצרכים לצורך מצוה גמורה, לטלטל תינוק בעגלתו בלבד, אם הנכרי יעביר מרשות היחיד לרה"ר דרך רה"ר כפי שיפורט להלן, יש מקום להקל, כדין שבות דשבות במקום מצוה. הישראל לא יוציא שום חפץ מעבר לקו העירוב, אלא הנכרי יקח מתוך העירוב, עד לצד השני לתוך שטח העירוב. כשרותם וגבולותיהם של העירובים יש לברר אצל האחראים. מנחם מנדל לובין

והנה בראשית המכתב כתוב (א) שאין לטלטל גם ע"י גוי, (ב) אח"כ כתוב שלצורך מצוה גמורה יש מקום להקל כדין שבות דשבות במקום מצוה, דהיינו אמירה לגוי בטלטול דרבנן. (ג) מבואר התנאים להיתר באופן שמוגדר צורך מצוה גמורה, (1) שיתן לגוי רק תינוק בעגלתו בלבד, ללא שום חפץ נוסף. (2) הגוי יעביר מרה"ר לרה"ר, דהיינו שיתן לגוי כשהוא נמצא בתוך קו העירוב השכונתי בצד זה, ויקבל מהגוי בתוך העירוב השכונתי שבצד השני, ולאפוקי שהיהודי לא יוציא למדרכה של כביש ז'בוטינסקי, ולא למקום הסמוך שמחוץ לעירוב השכונתי.

רבני הכשרות בד"ץ שארית ישראל בדיון בכשרות העירובים
מעמד מיוחד התקיים בס"ד בשבוע זה, בישיבת בד"ץ שארית ישראל, בהשתתפות רבני הכשרות שליט"א והמנהלים היקרים שיחיו, נערך דיון מיוחד בנושאים העומדים על הפרק, בכשרות העירובים בזמנינו, ובהיערכות לקראת פעילות חדשה של מחלקת העירובים, שמיועדת לתת לציבור שירות מיוחד ומבוקש, שכבר זמן רב רבים מצפים לכך. אנו מקוים שנוכל בקרוב להביא לציבור דבר מושלם ואיכותי, שישימש את כל המשפחות להדר בשמירת השבת.

רבני הכשרות בד"ץ שארית ישראל בדיון בעירובים

בדיון העלו הרבנים את שאלותיהם ואת דרישות הכשרות הנדרשים לכך, ומסרנו להם את העידכונים שקיבלנו בבדיקות שערכנו בשטח, עם פתרונות שניתנו לשאלות מורכבות, על מנת שהעירובים יהיו כשרים ללא כל חשש. רבני הכשרות התרשמו מאוד מהעבודה ומההיקף ההלכתי שמיישמים אותו בשטח, ומסרו לעוסקים במלאכה לפעול לקידום התכנית בס"ד.

שימחת האחראים בסיוע מוקד העירוב, ומה כל אדם יכול לתת
במסגרת הפעילות לבדיקת עירובי השכונות ברחבי הארץ, התקיימו כמה סיורים ובדיקות בחודש האחרון, על מנת לתת לציבור השואלים מידע מעודכן וגם אמין, ובמקביל לסייע לאחראים במציאת פתרונות הלכתיים, ובנתינת מענה הלכתי לשאלות רבות שהם מתחבטים בהם.

בעשית העירוב במושב, נמקום שהחוש היה קשור לגדר

יש לציין שהאחראים שמחים מאוד בהתענינות של מוקד העירוב, ומודים לנו על כך, וזה נותן כח להמשיך במאמץ הגדול הכרוך בזה, ואין צורך להאריך בזה. ובמקביל לכך יש לנו לדעת ולזכור כמה חשוב שכל אחד מאיתנו שידוע כמה טירחה ומאמץ משקיע האחראי בשכונתו, להעמיד את העירוב בכשרותו מידי שבוע ושבוע, לבדוק ולתקן, בין בעצמו בדברים הדחופים, ובין ע"י שלוחו בהזמנת פועל שירכיב ויבנה, והוא עומד על גביו להשגיח שהכל ייעשה כדין לפרטי פרטים. ברור שצריך כל אחד מאיתנו להכיר טובה לאחראים, ולהראות להם את שמחתנו והערכתנו בכל המאמצים שהם משקיעים עבורינו, ובגודל התועלת שיש לנו ולמשפחתנו, שע"ז זוכים להדר בשמירת השבת, ולהימנע מטלטול במצבים שאינם מותרים ע"פ הדין.

אדם שהתנכל והפיל את אבני הלחי ונשאר רק הטיח
באחת מהשכונות שבדקנו בשבוע שעבר, היה מקום שעשו לחי על הקיר, באזור שיש שכנים אנטי דתיים, וכדי שיהיה יפה ולא יפריע להם, השקיע האחראי בעשייתו מאבני ציפוי קירות, מאבנים ירושלמיות קטנות. עבר זמן ואחד מהתושבים החליט להתנכל לעירוב, ושבר את האבנים שהודבקו, והשאיר רק שלושה מהם. האחראי הצטער מאוד, גם על העבודה שהשקיע, ויותר על העירוב שנהרס, ולפתע

לחי מאבנים יפות שנשאר רק הטיח

עלה לו רעיון להכשיר את העירוב במצב הזה, כיון שלאחר שהמתנכל הסיר את האבנים נשאר הטיח, שאמנם הוא לא נראה יפה, אבל זה הוא לא ראה

העירוב בישוב פסול לגמרי, חוטים נקרעו, עמודים נפלו, וצריך עצה ותושיה איך להקים את העירוב מחדש, ולהציל רבים מחילול שבת. הגענו לישוב לפני כמה חודשים, ובדקנו כמה הם המקומות החסרים, מה הם התיקונים הנחוצים, ומה הן העלויות הכרוכות בכך. לאחר זמן חזר הרב ואמר שאע"פ שאין לכך תקציב מהמועצה וגם לא מהמושב, בכל זאת אחד מהתושבים לקח את הזכות הגדולה לעצמו ונתן מכספו הפרטי את הוצאות תיקון העירוב. שמחנו מאוד בדבריו, שבעז"ה יהיה עוד מושב שיזכה בזכות שמירת השבת עם כל עשרות המשפחות הדתיות שבו, שמדובר במאות ואפילו אלפי מצוות בכל שבת ושבת!

שימת לב לגדר שבבנייתה העירוב יפסל

והנה התיקונים בעירוב של מושב הם מגוונים מאוד, יש מקומות שצריך קשירת חוט, או ליישר עמוד, ויש מקומות שצריכים להוסיף עמוד חדש במקום העמוד שנפל. אבל יש גם הרבה דברים שצריכים שימת לב ועירנות מיוחדת, ואפילו בדברים פשוטים. לדוגמא, באחת החצרות שעברנו בשעת הבדיקה, היתה חצר ללא גדרות, והחוט של העירוב עובר מעל החצר. במצב כזה אין בזה בעיה, למרות שצורת הפתח עוברת על שטח פרטי, כי כשרות צורת הפתח אינה נפסלת מבעלות שונה, אלא רק ממחציה או מבנה המחלק אותה. אבל שמנו לב שהתחילו לעשות גדרות סביב החצר

חצר שהוקפה בגדר, הוצאת העמוד החוצה

הגדולה שאחורי ביתו. בשעת הבדיקה היו רק עמודים, וזה לא פוסל, אבל ניכר שעוד מעט יעשו גדר, ואז העירוב יעבור בתוך חצר מוקפת בגדרות, שהמשנ"ב (סי' שס"ג ס"ק ק"ג) כתב שעירוב כזה אינו כשר, ואפילו אם רק אחד מהעמודים נמצא בתוך החצר, לא עשה כלום. לכן רשמנו שצריך לבוא למקום שוב, שכאשר תהיה גדר, נחבר את עמודי העירוב מחוץ לגדרות. כעבור שבוע הגענו, וכבר כל החצר היתה מוקפת בגדר, והעמוד שבתוכה לא היה כשר. הוצאנו אותו, וחברנו צורת הפתח מחוץ לגדר, והגדר היא המשך של גבול העירוב סביב חצר זו, ומהצד השני של החצר שוב הוספנו עמוד אחרי הגדר, שממנו מתחילה צורת הפתח חדשה. במקרים כאלו צריך עירנות לדברים שמתחדשים, לשים לב מתי הם יכולים לפסול את העירוב, ולפקח שיתקנו כהלכה.

החשש החמור בראש עמוד רהב, ותיקונו

דבר נוסף שהיה בעיה בעמודי העירוב באותו ישוב, מתוך יותר ממאה עמודים שנבדקו באותו מושב, היו שלושה עמודים שראש העמוד יכול לפסול את כל העירוב. כידוע החוט הוא משקוף שחייב להיות מעל העמוד, ואם הוא מחובר מהצד הרי זה פסול. לשם כך עושים ברזלים בראש העמוד כצורת V, כדי שהחוט המונח בתוכו יהיה במרכז העמוד. אבל יש מקרים שהקבלן המבצע את העבודות אינו מאנשי העירובים, ואינו יודע את הדברים החשובים בצורת הראש, ועושה בצורה שאינה ראויה, כגון שעושה בצורת ח' הפוכה, ורוחב החלל יותר מרוחב העמוד. במצב כזה, אם החוט יהיה מונח באמצע העמוד יהיה כשר, אבל אם יחליק לסוף החלל, הוא יהיה מחוץ לעמוד ופוסל את העירוב. וגם אם כעת החוט כרוך באמצע העמוד, אבל הוא יכול לזוז לצד אפילו רק מנדנדו הרוח, ויתכן שבהמשך הזמן זה יפסל.

ראש רהב יתכן שהחוט יזוז לצד ויפסול את העירוב

במקרים אלו צריך לתקן את ראש העמוד, וזה דבר קשה מאוד, כי צריך לבצע עבודה בגובה רב, ולעמוד על סולם בגובה 5 מטרים, שנשען על עמוד דק, ובשטח פתוח. כיום יש מצבים שמעדיפים לעשות עמוד חדש, במקום לתקן את ראש העמוד הקיים, שזה לא ייצא כ"כ מוצלח. באחד מהמקומות היו צריכים להוריד את העמוד מסיבות אחרות, להעביר אותו למקום אחר, מפני שהוא לא היה סמוך למחיצות העירוב, ובהזדמנות זו עשינו תיקון בראשו, והוספנו עוד ברזל בפנים בצורת V, ועי"ז החוט יהיה במרכז העמוד, ולא בצד.

ראש העמוד לאחר התיקון, לפני שהעמידו אותו

ויש לבאר מדוע נחשב הטלטול לשבות דשבות, הרי כאמור בגליון הקודם יש הרבה דעות שהוא אסור מדאורייתא מעיקר הדין, וכמ"ש בתחילת המכתב שגם המדרכות בחשש רה"ר דאורייתא שאין לטלטל אף ע"י נכרי. והביאור בזה הוא ע"פ דין איגוד במקום פטור, שחפץ שגודלו יותר מ' טפחים, והוא נגרר על הקרקע, אין בו איסור הוצאה דאורייתא, כיון שאינו מונח כולו ברשות הרבים, אלא חלק ממנו אגוד במקום פטור, דאין רה"ר למעלה מ' טפחים. אבל אם החפץ נישא בידיים או על הכתף, נחשב טלטול דאורייתא, וזה הטלטול שהיה במשכן שנשאו את הארון וכפורת שהיו יותר מ', והוצאה זו אסורה מן התורה כי בכתף ישאו. והעקירה וההנחה נעשו בשעה שעמדו עם הארון בידיהם בתחילת ההליכה ובסופה, [ויש עוד שיטות בזה ואכמ"ל]. אבל מצד דין חי נושא את עצמו שאיסורו מדרבנן ולא מדאורייתא, נחלקו הראשונים אם זה גם בתניוק שאינו יכול ללכת בעצמו, והמשנ"ב הכריע כדעת האוסרים, וא"כ תניוק קטן שאינו הולך, יש איסור דאורייתא בטלטולו, ולכן זה לא יועיל להתיר אפילו ע"י גוי. ומ"מ גם בתניוק שיכול ללכת, וגם בעגלה שאיגודה במקום פטור, אסור מדרבנן לטלטל, וכל ההיתר הוא רק באמירה לגוי, ורק במה שמוגדר "צורך מצוה גמורה" כלשון המכתב.

ובגדר צורך מצוה גמורה יש להאריך טובא, כי הגדרים של צורך מצוה באמירה לגוי, אינו בכל דבר שיש בו מצוה, כמבואר במשנ"ב וכמו שהבאנו בגליון הקודם את דברי המשנ"ב (סי' של"א סק"כ) לגבי מי שרוצה לעשות ברית בבית הכנסת, ולטלטל את התניוק דרך חצר שאינה מעורבת [שאסורה מדרבנן ולא ברה"ר דאורייתא], וכתב המשנ"ב שלא יטלטל ע"י גוי, בגלל שיכול לעשות את הברית בבית, כמו שעושים בימים שיש קור בחוץ. מבואר שאע"פ שיש עדיפות לקיים את המצוה בבית הכנסת ברוב עם, לא הניח אמירה לגוי בטלטול דרבנן. לכן יש לדון מהו צורך מצוה, כגון אברך שהולך להורים לסעודה, שיש בזה מצוות כיבוד הורים, יש לדון האם בכל אופן זה נקרא צורך מצוה, גם כשהולך בגלל שאח שלו מירושלים מגיע לשבת, או רק כאשר הולך ממש לצורך ההורים. וזה דבר שאינו ברור, וכלשון הגר"מ שליט"א הלב יודע אם לעקל אם לעקלקלות. ובפרט כשההורים מעדיפים שיבוא בשבת אחרת, רק אחרי שהוא החליט לבוא השבוע הם שמחים גם בזה. וכמובן שלפ"ז ההיתר אינו כולל את מי שהולך להתארח אצל חבר או סתם קרוב משפחה.

עוד יש לדון ולחלק מכיון שמדובר בטלטול בדרך חזרה מהמצוה אל ביתו, א"כ זה לא המצוה בעצמה, אלא שאם לא מסתדר שישאר שם, נחשב צורך לחזור לביתו, וזה דוקא כשהלך לצורך מצוה, אבל אם הלך לצורך עצמו, צריך שלא ללכת מערב שבת, ואסור לו להמציא את עצמו למצב הזה. וכן מי שיכול ללכת דרך הגשר רק זה טירחה גדולה, האם זה סיבה להתיר אמירה לגוי.

הבעיה הגדולה שייטלטלו באופן שלא ע"פ הלכה

ולמעשה חלק גדול מהנושא הוא, שגם אחרי שיש אופן מסוים של מצוה שיש מקום להקל כלשון המכתב, ורבני השכונה מעידים שיש משפחות שזה גובל בשלום בית ורפואת הנפש במצבים מסוימים, אבל יש כאן גם מכשול של אלו שייטלטלו שלא ע"פ הכללים האלו, כגון שילכו במצב שאינו מוגדר צורך מצוה, וכן יוסיפו לעגלה חפצים אחרים מלבד התניוק, וגם שעיקר טלטול התניוק בתוך פרדס כץ במקום שלא נעשה שכירות ממחללי שבתות, הוא רק ע"י שיניחו את העגלה בחצר מכניסת השבת ולא יוציאו שום דבר מהדירה לחצר, ורבים לא יודעים להקפיד על כך כראוי.

לכן הפתרון הזה אינו דבר פשוט להשתמש בו כהלכה. אלא הוא רק למנוע מאלו שעד היום טלטלו בידיים או שנתנו לילד קטן לטלטל בכביש זה, שעכשיו לא יטלטלו אם לא ע"י גוי, ובהו אמר הגרמ"ל שליט"א, שיש להסתפק האם זה מציל ומונע מהמטלטלים בלא"ה, או מביא את אלו שנמנעו מלטלטל לבוא להשתמש בהיתר זה. ובודאי הדרך הראוי שלא להשתמש בטלטול ע"י גוי, אלא להתאמץ ולהאריך וללכת דרך הגשר, ולהקפיד על דיני כלים ששבתו בחצר. ובענין ההנהגה למעשה, האם נכון להעמיד גוי המוכן לכך, בתקוה שישמש רק לתועלת באופן המותר ולא להיפך, או שרק מי שיצטרך יחפש גוי, ולא יהיה שימוש קבוע באמירה לגוי, הדבר מסור לרבני השכונות שבקרב יודיעו את הכרעתם בנושא.

ישוב נוסף שביקש ממוקד העירוב לתקן את העירוב

בשבוע האחרון עסקנו בתיקון עירוב בישוב שנמצא בסמוך לעיר אשקלון שבדרום, לאחר שרב הישוב פנה אל מוקד העירוב בבקשה לקבלת עזרה, כי